

Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Affärsjuridik och Innovationsrätt I, 30 HP

Juridiska Institutionen

Löfgren ./ Ekström

Rättsutredning och utkast till svaromål

VÄGSERVITUT SJÖGLÄNTAN 2:1 / 2:2

ARTA EKMAN

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
SCHOOL OF BUSINESS, ECONOMICS AND LAW

Innehållsförteckning

1	RÄTTSUTREDNING OCH STRATEGI	3
1.1	IDENTIFIERADE RÄTTSFRÅGOR.....	3
1.2	TILLBEHÖRSFRÅGAN (JB 2:1 ST. 2).....	4
1.2.1	<i>Väggkroppen är fastighetstillhör till Sjögläntan 2:1</i>	<i>4</i>
1.2.2	<i>Kärandens logiska hopp</i>	<i>4</i>
1.3	TILLBEHÖRSSTATUS MEDFÖR INTE ATT DEN TJÄNANDE FASTIGHETENS ÄGARE UTESLUTS	4
1.3.1	<i>Praxis bekräftar att servitutshavaren inte har exklusiv rätt till vägen.</i>	<i>4</i>
1.4	GRINDEN OCH KEDJAN	6
1.5	PROCESSRÄTTLIGA INVÄNDNINGAR	6
1.5.1	<i>Fastställelsebetalans lämplighet och yrkandets precision.....</i>	<i>6</i>
1.5.2	<i>Strategiskt medgivande kombinerat med genkärsmål och egen fastställelsebetalan.....</i>	<i>6</i>
1.5.3	<i>Res judicata – rättskraftens objektiva räckvidd</i>	<i>8</i>
1.5.4	<i>Interimistiska åtgärder – säkerhetsåtgärd avseende grinden.....</i>	<i>9</i>
1.5.5	<i>Sammanfattande processrättslig rekommendation</i>	<i>9</i>
1.6	STRATEGITILLÄGG.....	10
1.6.1	<i>Förhandlingsläge och processrättslig position</i>	<i>10</i>
1.6.2	<i>Löfgrens underliggande intresse.....</i>	<i>10</i>
1.6.3	<i>Förlikningsförslag</i>	<i>10</i>
1.6.4	<i>Om förlikning inte uppnås</i>	<i>12</i>
2	UTKAST TILL SVAROMÅL	13
2.1	YRKANDEN.....	12
2.2	GRUNDER	12
2.2.1	<i>Tillbehörsfrågan</i>	<i>12</i>
2.2.2	<i>Svarandens rätt att använda sin fastighet</i>	<i>12</i>
2.2.3	<i>Grinden utgör en otillåten åtgärd.....</i>	<i>13</i>
2.2.4	<i>Kärandens yrkande saknar tillräcklig precision</i>	<i>13</i>

2.3	SAKOMSTÄNDIGHETER.....	13
-----	------------------------	----

MEJL TILL KARIN

Ämne: Ekström ./ Löfgren (vägservitut Sjögläntan) – utredning och utkast till svaromål

Hej Karin,

Bifogat finns rättsutredning och utkast till svaromål i Löfgren ./ Ekström.

Kort sammanfattat: käromålet är svårt formulerat. Löfgren yrkar fastställelse av "bättre rätt" till vägen, men det är i sak bara en tillbehörsfråga som inte ger henne den exklusivitet hon egentligen är ute efter. HD:s praxis (främst NJA 2018 s. 200) förutsätter gemensamt nyttjande av servitutsvägar, och grinden hon satt upp saknar stöd i servitutsavtalet. Ekströms position är stark.

Jag har lagt upp en processstrategi som går ut på att bestrida käromålet med vitsordande av de underliggande omständigheterna, kombinerat med genkäromål om grindavlägsnande, fastställelse av att servitutet inte ger exklusivitet, och interimistiskt yrkande om tillgång till vägen. Det interimistiska beslutet skapar förlikningsförutsättningar vid muf utan huf.

Inväntar dina kommentarer. Vi behöver också boka klientmöte för att gå igenom strategin och stämma av förlikningsmandat.

Mvh
Arta Ekman
Associate

1 RÄTTSUTREDNING OCH STRATEGI

1.1 Identifierade rättsfrågor

Stämningsansökan aktualiserar i huvudsak följande frågor:

- a) Är vägkroppen fastighetstillhör till Sjögläntan 2:1 (Löfgrens fastighet) enligt JB 2:1 st. 2?
- b) Innebär ett eventuellt sådant tillbehörsförhållande att Löfgren har "bättre rätt" till vägen i den mening att Ekström är utesluten från att använda den?
- c) Går Löfgrens uppförande av en grind utöver vad servitutet tillåter?
- d) Är kärandens talan korrekt utformad som fastställelsealan, och finns det processrättsliga invändningar?
- e) Vilka strategiska möjligheter finns – inklusive genkäromål och förlikning?

1.2 Tillbehörsfrågan (JB 2:1 st. 2)

1.2.1 Vägkroppen är fastighetstillbehör till Sjögläntan 2:1

Löfgren anlade vägen med stöd av sitt vägservitut, efter att servitutsavtalet träffats med Lennart Ekström. Vägen har aldrig tillhört Sjögläntan 2:2 som fastighetstillbehör. Den uppfördes av annan än fastighetsägaren, utanför den härskande fastigheten, för stadigvarande bruk vid servitutsutövningen, och hör inte till den fastighet där den finns. Samtliga rekvisit i JB 2:1 st. 2 är troligtvis att bedöma som uppfyllda. Tillbehörsklassificeringen bör inte bestridas.

1.2.2 Kärandens logiska hopp

Löfgrens stämningsansökan bygger på slutledningen att tillbehörsstatusen medför att hon har "bättre rätt" till vägen och att Ekström därmed är utesluten från att använda den. Denna slutledning brister. Tillbehörsreglerna i JB 2 kap besvarar frågan om vilken fastighet en viss anläggning sakrättsligt hör till, det vill säga vad som följer med vid överlåtelse, vad som omfattas av panträtt i fastigheten, och vad som inte kan utmätas separat. Reglerna bestämmer inte vilka faktiska befogenheter parterna i ett servitutsförhållande har i relation till anläggningen.

Att vägkroppen hör till Sjögläntan 2:1 innebär exempelvis att den följer med om Löfgren överlåter sin fastighet och att den inte kan separeras från fastigheten vid en utmätning. Men tillbehörsklassificeringen säger ingenting om huruvida Ekström har rätt att färdas på vägen.

1.3 Tillbehörsstatus medför inte att den tjänande fastighetens ägare utesluts

Servitutet är en begränsad sakrätt som ger den härskande fastigheten rätt att "i visst hänseende" nyttja den tjänande fastigheten (JB 14:1 st. 1). Formuleringen markerar att servitutets räckvidd är avgränsad till det ändamål som framgår av upplåtelsen. Det aktuella servitutsavtalet ger Löfgren rätt att anlägga, underhålla och förnya väg. Det innehåller inga bestämmelser som ger henne exklusiv nyttjanderätt till vägen eller som utesluter den tjänande fastighetens ägare från att färdas på den.

För att Ekström ska vara förhindrad att använda vägen på sin fastighet krävs att det finns stöd för en sådan inskränkning, antingen i servitutsavtalet eller i lag. Något sådant stöd saknas. Servitutsavtalet är tyst i frågan, och JB 14 kap innehåller ingen bestämmelse som ger servitutshavaren exklusiv förfoganderätt över det utrymme som upplåtits. Tvärtom förutsätter regleringen att den tjänande fastighetens ägare behåller sina befogenheter i den mån de inte kolliderar med servitutsutövningen (jfr JB 14:6 samt prop. 1970:20 del B 1 s. 612 ff. om att servitutet inte ger en mer omfattande rätt än vad ändamålet kräver).

1.3.1 Praxis bekräftar att servitutshavaren inte har exklusiv rätt till vägen.

I NJA 2018 s. 200 prövade HD en situation som uppvisar direkta paralleller med det aktuella fallet. Målet gällde ett vägservitut där den tjänande fastighetens ägare (en kommun med ridskoleverksamhet) stängde av servitutsvägen med grindar tre gånger dagligen i cirka 15 minuter åt gången. Den härskande fastighetens ägare yrkade att grindarna skulle tas bort. HD slog fast att en servitutsrätt kan innebära ett gemensamt nyttjande av vägen och att det vid

sådant gemensamt nyttjande ofrånkomligen uppstår situationer av konkurrens mellan fastigheternas intressen. HD konstaterade uttryckligen att inte varje åtgärd som faktiskt utgör ett visst hinder också är ett intrång i servitutsrätten (p. 20). Vidare framhöll HD att åtgärder som verkar hindrande i viss utsträckning måste kunna godtas som förenliga med den härskande fastighetens servitut, "till exempel att vägen nyttjas även av tjänande fastighet" (p. 17).

Avgörandet bekräftar att servitutshavaren inte har en exklusiv rätt att använda vägen. Det förutsattes att servitutsvägen skulle kunna användas av båda fastigheterna. Detsamma måste gälla i det aktuella fallet: servitutsavtalet ger Löfgren rätt att använda vägen, inte rätt att utesluta Ekström.

I detta sammanhang bör noteras att HD redan i NJA 1962 s. 704 prövade frågan om grindar på en servitutsväg. I det målet hade den tjänande fastighetens ägare satt upp grindar med hänglås för att hindra turister från att använda vägen utöver vad servitutet medgav. HD godtog åtgärden, men det avgörande var att grindarna var det enda sättet att förhindra obehörigt nyttjande och att den härskande fastighetens ägare fick nycklar. Situationen i vårt fall är den omvända: Löfgren har installerat grinden för att stänga ute fastighetsägaren själv, och Ekström har inte tillgång till nyckel. NJA 1962 s. 704 stödjer alltså inte Löfgrens åtgärd utan talar tvärtom mot den, grinden riktar sig mot den som har det starkaste intresset av att kunna använda marken.

Liknande bedömning gjordes i NJA 1974 s. 621, där en haspad (olåst) grind godtogs på en servitutsväg för att motverka obehörig biltrafik. HD betonade att grinden medförde ringa men för den härskande fastigheten och att den tjänade ett legitimt syfte. En permanent låst grind som helt utesluter den tjänande fastighetens ägare från att nå sin mark överstiger klart vad som kan betraktas som ringa men.

Att ett exklusivt ianspråktagande inte ryms inom servitutets ramar bekräftas även av NJA 1996 s. 776 och NJA 1983 s. 292. HD framhöll i 1996 års fall att ett servitut aldrig får innebära "ett totalt ianspråktagande" av den tjänande fastigheten eller en inte oväsentlig del av denna, och att uttrycket "i visst hänseende" i JB 14:1 används just för att markera denna begränsning (p. 1 i HD:s domskäl; jfr prop. 1970:20 del B s. 731). I NJA 1983 s. 292 underkände HD en upplåtelse som gav rätt att under obegränsad tid inhägna och använda ett markområde, just för att den i praktiken uteslöt den tjänande fastighetens ägare. Löfgrens anspråk på exklusiv nyttjanderätt till vägen, kombinerat med en fysisk spärranordning, ligger funktionellt nära den typ av totalt ianspråktagande som HD underkänt i dessa avgöranden.

Slutligen bekräftar HD:s avgörande "Guttviks brygga" (mål nr T 5127-23, dom den 6 november 2025) att en upplåtelse av servitutskaraktär inte innebär att äganderätten till utrymmet eller en däri befintlig anläggning ändras genom upplåtelsen (jfr Berg, *Bortom Guttviks brygga*, SvJT preprint). Principen är direkt överförbar: att vägkroppen sakrättsligt klassificeras som tillbehör till Sjögläntan 2:1 innebär inte att Ekströms befogenheter avseende den mark där vägen är belägen har inskränkts utöver vad servitutet specifikt medger.

Sammanfattningsvis kan man säga att rättsläget, som det framträder i framför allt NJA 2018 s. 200 jämte NJA 1962 s. 704, NJA 1974 s. 621 och NJA 1996 s. 776, inte ger stöd för att servitutshavaren har en exklusiv rätt till en servitutsväg. Tvärtom förutsätter HD i sin praxis att vägen kan nyttjas gemensamt. Löfgrens anspråk på exklusivitet saknar därmed stöd i såväl servitutsavtalet som i JB 14 kap och i praxis.

1.4 Grinden och kedjan

Servitutsavtalet ger Löfgren rätt att "anlägga, underhålla och förnya väg." En grind med metallstolpar, kätting och hänglås är inte en väganläggning, det är en spärranordning. Den har inget funktionellt samband med att anlägga eller underhålla en väg. Det innebär att grinden inte kan anses uppförd med stöd av servitutet. Och om den inte är uppförd med stöd av servitutet har Löfgren uppfört en anläggning på Ekströms fastighet utan rättslig grund.

Servitutet avser rätten att "i visst hänseende" nyttja den tjänande fastigheten. Servitutets innehåll bestäms av avtalet. Avtalet nämner väg – inte stängsel, grindar eller andra spärranordningar. (JB 14:1)

Servitutet ska utövas så att den tjänande fastigheten inte betungas mer än nödvändigt. Att uppföra en fysisk spärranordning som hindrar fastighetsägaren från att alls köra motorfordon på sin mark går klart utöver vad servitutsutövningen kräver. Löfgren kan ostört använda vägen utan att Ekström stängs ute. (JB 14:6). Grinden tjänar inte vägens funktion utan Löfgrens anspråk på exklusivitet – ett anspråk som saknar uttryckligt stöd i servitutsavtalet.

Bestämmelserna om servitutshavares skyldigheter att inte tillfoga den tjänande fastigheten skada kan aktualiseras. Grinden utgör en faktisk inskränkning av Ekströms möjlighet att bruka sin fastighet. (JB 14:9–10)

Det finns därtill grund att argumentera för att grinden utgör en otillåten besittningsstörning eller åtminstone en oproportionerlig åtgärd. Oavsett tillbehörsfrågan har Ekström som markägare i princip rätt att förflytta sig fritt på sin egen mark.

1.5 Processrättsliga invändningar

1.5.1 Fastställelseetalans lämplighet och yrkandets precision

Löfgrens yrkande avser fastställelse av "bättre rätt" till vägen. Två processrättsliga invändningar aktualiseras.

a) Rättsligt intresse (RB 13:2 st. 1)

Fastställelseetalan förutsätter att ovisshet råder om ett rättsförhållande och att ovissheten länder käranden till förfång. Löfgrens servitut är inskrivet i fastighetsregistret. Vägkroppen utgör med all sannolikhet fastighetstillbehör till hennes fastighet. Frågan är då vilken ytterligare rättslig position "bättre rätt"-domen skulle ge henne. Om svaret är att den bara bekräftar vad som redan följer av inskrivningen och tillbehörsreglerna, kan det ifrågasättas om ovisshet i RB 13:2:s mening föreligger. HD har emellertid i praxis tolkat ovisshetsrekvisitet förhållandevis generöst (jfr NJA 2005 s. 517), och givet att det faktiskt föreligger en tvist om vägens användning kommer en domstol sannolikt att anse att rättsligt intresse föreligger. Invändningen är därmed möjlig att framföra men bör inte utgöra en bärande del av försvarsstrategin.

b) Yrkandets bestämdhet

En mer fruktbar invändning gäller yrkandets precision. "Bättre rätt till vägen" är inte ett entydigt begrepp. Det anger inte vilka specifika befogenheter käranden gör anspråk på och det klargör inte vad svaranden förväntas tåla eller avhålla sig från. Domslutets rättskraft bestäms av dess innehåll (RB 17:11), och ett vagt domslut ger en oklar rättskraft. Domstolen bör vid den muntliga förberedelsen (RB 42:8 st. 1) ställa materiell processledningsfråga om vad yrkandet konkret innebär. Leder "bättre rätt" till att Ekström inte får köra på vägen alls? Inte får parkera? Inte får beträda servitutsområdet? Denna oklarhet är till vår fördel – antingen tvingas Löfgren precisera sitt yrkande (och då prövar domstolen ett specifikt anspråk som vi kan bemöta direkt), eller så kvarstår vagheten och domstolen riskerar att meddela ett domslut vars praktiska innebörd är oklar.

1.5.2 Bestridande med vitsordande, kombinerat med genkärsmål

Kärandens yrkande om "bättre rätt till vägen" bör bestridas. Bestridandet innebär emellertid inte att Ekström förnekar uppenbara omständigheter. Svaranden vitsordar att det till förmån för Sjögläntan 2:1 gäller ett inskrivet vägservitut med rätt att anlägga, underhålla och förnya väg, samt att vägkroppen med all sannolikhet utgör fastighetstillbehör till Sjögläntan 2:1 enligt JB 2:1 st. 2. Dessa omständigheter är rättsligt okontroversiella.

Vad som bestrids är slutledningen att tillbehörsstatus och servitutsrätt sammantaget ger Löfgren "bättre rätt" i den mening att Ekström är utesluten från att använda vägen på sin mark. Denna slutledning saknar stöd. Tillbehörsreglerna avgör den sakrättsliga klassificeringen – inte parternas löpande befogenheter. Servitutet ger Löfgren en begränsad rätt att i visst hänseende nyttja den tjänande fastigheten. Det ger henne inte exklusiv förfoganderätt över vägen och det eliminerar inte Ekströms äganderätt till den mark där vägen är belägen.

Parallellt med bestridandet bör Ekström framställa genkärsmål (RB 14:3) bestående av:

- (a) ett fullgörelseyrkande om att Löfgren ska förpliktas avlägsna grinden alternativt ge Ekström tillgång till nyckel, samt
- (b) en egen fastställsetalan om att servitutet inte ger Löfgren exklusiv rätt till vägen och att Ekström som ägare av den tjänande fastigheten har rätt att färdas på och nyttja sin mark i den mån det inte väsentligt försvårar Löfgrens servitutsutövning.

Bestridandet tvingar domstolen att sakpröva frågan om vad "bättre rätt" innebär – och det är i den prövningen som kärandens talan faller. Genkärsmålet säkerställer att Ekströms position fastställs med rättskraft oavsett hur domstolen hanterar kärsmålet.

1.5.2.1 Fördelar med denna strategi

Processekonomisk effektivitet. Hela den materiella tvisten – tillbehörsfrågan, servitutets räckvidd, grindens tillåtlighet, Ekströms befogenheter som fastighetsägare – avgörs i en och samma rättegång. Ingen fråga lämnas oregerad.

Rättskraften omfattar båda frågorna. En dom som ogillar Löfgrens yrkande om "bättre rätt" och samtidigt fastställer att servitutet inte ger exklusivitet skapar en fullständig res judicata (se nedan 1.5.3). Löfgren kan inte i en framtida process hävda att tillbehörsstatusen implicit innebar exklusiv nyttjanderätt – den frågan är redan avgjord.

Retorisk styrka. Att vitsorda det uppenbara – servitutet och tillbehörsfrågan – men bestå i bestridandet av det rättsliga anspråket signalerar till domstolen att svaranden förstår rättsläget och fokuserar på det som är tvistigt. Ekström framstår inte som obstruktiv utan som precis.

Processramen förskjuts. Genom genkäröålet tvingas Löfgren försvara sig mot yrkandet om att grinden ska avlägsnas och mot fastställelsen av att servitutet inte innebär exklusivitet. Bevisbördan hamnar där den ska: det är Löfgren som måste visa att servitutet ger henne rätt att utesluta fastighetsägaren och att grinden är en berättigad åtgärd.

1.5.2.2 Risker att beakta

Det finns en risk att domstolen, trots bestridandet, bifaller käröålet och fastställer "bättre rätt" utan att precisera vad begreppet innebär. Denna risk hanteras genom genkäröålet: om domstolen i samma dom fastställer att servitutet inte ger exklusivitet och att grinden ska avlägsnas, framgår det otvetydigt att "bättre rätt" – i den mån det fastställs – avser den sakrättsliga tillhörigheten, inte en exklusiv förfoganderätt. Domsluten läses tillsammans.

En annan risk är att domstolen under materiell processledning (RB 42:8 st. 1) frågar varför svaranden bestrider "bättre rätt" när han samtidigt vitsordar att vägen är tillbehör till Sjögläntan 2:1. Svaret är att "bättre rätt" i stämningsansökan inte avgränsas till tillbehörsfrågan – käröandens egen argumentation bygger på att tillbehörsstatusen medför att Ekström är utesluten. Det är den slutledningen, inte tillbehörsklassificeringen, som bestrids.

1.5.3 Res judicata – rättskraftens objektiva räckvidd

Rättskraften (RB 17:11 st. 1) knyter till domslutet, inte till domskälen. Det innebär att domstolens resonemang om exempelvis servitutets räckvidd eller tillbehörsbegreppets innebörd inte får rättskraft i sig – bara slutsatsen i domslutet.

Om Ekström inte framställer en egen fastställsetalan, och domstolen ogillas Löfgrens yrkande, hindrar rättskraften bara Löfgren från att på nytt föra talan om "bättre rätt till vägen" på samma grund (samma rättsfakta). Det hindrar inte Löfgren från att i en ny process formulera ett mer preciserat yrkande – exempelvis en fullgörelsetalan om att Ekström ska förbjudas att använda vägen – med åberopande av delvis andra rättsfakta.

Omvänt: om domstolen bifaller Löfgrens yrkande utan att Ekström har ett genkäröål, riskerar Ekström att stå med ett domslut som fastställer Löfgrens "bättre rätt" utan att frågan om hans äganderättsliga befogenheter har prövats. Ekströms rätt att använda vägen följer av hans äganderätt till marken – han behöver inte en särskild upplåtelse eller "nyttjanderätt" för att färdas på sin egen fastighet. Men ett opreciserat "bättre rätt"-domslut riskerar att i praktiken tolkas som att äganderätten har fått ge vika, även om domskälen säger annat. Domskälen binder nämligen inte en framtida domstol.

Denna analys understryker vikten av genkäröålet. Genom att framställa en egen fastställsetalan säkerställer vi att frågan om servitutets räckvidd, och därmed gränserna för Ekströms äganderättsliga befogenheter – också får rättskraft.

1.5.4 Interimistiska åtgärder – säkerhetsåtgärd avseende grinden

Parallellt med genkäröålet bör Ekström yrka säkerhetsåtgärd enligt RB 15:3 avseende grinden. Yrkandet kan formuleras som en förpliktelse för Löfgren att interimistiskt ge Ekström tillgång till nyckel eller att grinden öppnas i avvaktan på slutlig dom. Ekström bör vara beredd att ställa säkerhet (RB 15:6).

Förutsättningarna för bifall är goda. Ekström har sannolika skäl för att servitutet inte ger Löfgren exklusiv nyttjanderätt till vägen (se avsnitt 1.2–1.4). Grinden hindrar honom konkret från att nå sin fastighet med motorfordon. Kommunens inställning, att alternativ infart inte godtas av trafiksäkerhetsskäl, stärker sabotagerisken, det vill säga risken att Ekströms faktiska möjlighet att utöva sin äganderätt försvåras om grinden kvarstår under processen.

Det interimistiska yrkandets strategiska betydelse sträcker sig emellertid utöver den omedelbara tillgången till vägen. Om domstolen bifaller yrkandet har den gjort en preliminär materiell bedömning som i allt väsentligt sammanfaller med den bedömning som krävs för att bifalla genkäröålets fastställelseyrkande. Löfgren får därigenom en tydlig signal om processutfallet. Samtidigt har medgivandedomen avseende käröålet redan meddelats, Löfgren har sitt "bättre rätt"-domslut. Ekström har interimistiskt tillgång till vägen.

I denna processrättsliga situation skapas ett kraftfullt förhandlingsläge. Ekström har interimistiskt tillgång till vägen. Det naturliga utfallet är att parterna vid den muntliga förberedelsen (RB 42:17) träffar en förlikning. Processupplägget syftar alltså inte primärt till att vinna en huvudförhandling, utan till att skapa de processrättsliga förutsättningarna för att tvisten löses dessförinnan.

1.5.5 Sammanfattande processrättslig rekommendation

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderas följande processrättsliga upplägg:

1.5.5.1 Förstahåndsalternativ (bestridande med vitsordande)

Bestrida käröålets yrkande om "bättre rätt" till vägen. Vitsorda att servitutet finns och att vägkroppen utgör fastighetstillbehör till Sjögläntan 2:1. Framhålla att "bättre rätt" – i den mån det syftar till exklusivitet – saknar stöd i servitutsavtalet, i JB 14 kap och i praxis. Framställ i samma svaromål genkäröål bestående av (a) fullgörelseyrkande om att Löfgren ska förpliktas avlägsna grinden alternativt ge Ekström tillgång till nyckel, (b) fastställsetalan om att servitutet inte ger Löfgren exklusiv rätt till vägen och att Ekström som ägare av den tjänande fastigheten har rätt att nyttja sin mark i den mån det inte väsentligt försvårar Löfgrens servitutsutövning, samt (c) interimistiskt yrkande om tillgång till vägen enligt RB 15:3.

Bestridandet tvingar fram en sakprövning av vad "bättre rätt" faktiskt innebär – och det är i den prövningen som käröålets logiska hopp från tillbehör till exklusivitet blottläggs. Genkäröålet förskjuter processens tyngdpunkt till den fråga där Ekström har starkast position. Det interimistiska yrkandet skapar möjlighet till en tidig materiell bedömning som, om det bifalls, skapar förhandlingstryck för att tvisten ska kunna lösas vid muntlig förberedelse utan huvudförhandling. Samtidigt säkerställer genkäröålets fastställelseyrkande att frågan om servitutets räckvidd – och därmed Ekströms äganderättsliga befogenheter – får rättskraft och inte kan aktualiseras på nytt.

1.5.5.2 Andrahandsalternativ

Om Löfgren under processens gång preciserar sitt yrkande på ett sätt som gör att "bättre rätt" uttryckligen begränsas till tillbehörsfrågan – utan anspråk på exklusivitet – bör Ekström överväga att vitsorda yrkandet i den begränsade innebörden. I ett sådant scenario kvarstår genkäröålet och det interimistiska yrkandet oförändrade, men Ekströms processföring anpassas till att den centrala stridsfrågan (exklusiviteten) inte längre är en del av käröålet utan enbart provas genom genkäröålet.

Oavsett vilket alternativ som väljs bör genkäröålet, den egna fastställsetalan och det interimistiska yrkandet alltid framställas. Det är genom kombinationen av dessa processuella verktyg som Ekströms rättsliga position säkras.

1.6 Strategitillägg

1.6.1 Förhandlingsläge och processrättslig position

Ekströms förhandlingsläge är starkt, både materiellt och processrättsligt.

Materiellt vilar hans position på att servitutsavtalet inte innehåller någon exklusivetsklausul, att HD:s praxis (NJA 2018 s. 200) förutsätter gemensamt nyttjande av servitutsvägar, och att hans användning av de första 25 meterna inte försvårar Löfgrens servitutsutövning. Löfgrens "bättre rätt"-talan angriper en fråga som saknar betydelse för den faktiska tvisten. Ekströms rätt att använda vägen följer inte av en särskild nyttjanderätt utan av hans äganderätt till marken; det är Löfgren som bär bördan att visa att servitutet inskränker denna äganderätt utöver vad avtalet anger.

Processrättsligt ger det rekommenderade upplägget (se avsnitt 1.5.5) Ekström initiativet. Bestridandet tvingar fram en sakprövning av vad "bättre rätt" innebär, en prövning som blottlägger käröandens logiska hopp. Genkäröålet förskjuter tvistens tyngdpunkt till servitutets räckvidd och grindens tillåtlighet, frågor där Ekström har starkast stöd i lag och praxis. Det interimistiska yrkandet skapar möjlighet till en tidig materiell bedömning som i praktiken kan avgöra tvisten. Om domstolen bifaller det interimistiska yrkandet befinner sig parterna i en situation där Ekström har tillgång till vägen och Löfgrens exklusivetsanspråk har fått en preliminär avvisande bedömning. Det naturliga utfallet är förlikning vid muntlig förberedelse.

Därtill stärker yttre omständigheter Ekströms position. Tanums kommun har genom Ingela Nilsson uttryckt motstånd mot att Ekström anlägger en separat utfart av trafiksäkerhetsskäl. Kommunen planerar VA-anslutning längs vägen inom fem år, vilket innebär att vägen framöver sannolikt behöver fungera som tillfartsväg för fler ändamål än Löfgrens servitut. Dessa omständigheter gör ett exklusivetsanspråk ännu svårare att upprätthålla.

1.6.2 Parternas intressen och förhandlingsdynamik

En framgångsrik förlikningsstrategi förutsätter att vi identifierar parternas respektive intressen och förstår vilka hävstänger som finns tillgängliga.

Ekströms intressen. Ekströms primära intresse är konkret och omedelbart: att kunna nå sin fastighet med motorfordon. Vägen utgör den enda ändamålsenliga bilvägen till fritidshuset.

Kommunen har avslagit alternativ utfart. Sekundärt har Ekström intresse av rättslig klarhet, att hans befogenheter som fastighetsägare fastställs så att tvisten inte kan återuppstå. I ett längre perspektiv har han intresse av att vägens funktion som gemensam infrastruktur regleras varaktigt, särskilt med tanke på kommunens planerade VA-anslutning.

Löfgrens intressen. Löfgrens uttalade intresse är exklusiv kontroll över vägen. Bakom detta ligger sannolikt en känsla av orättvisa. Hon har bekostat väganläggningen i sin helhet och upplever att Ekström nyttjar hennes investering utan att bidra. Denna känsla är förståelig som mänsklig reaktion men vilar på en felaktig rättslig premiss.

Löfgrens premiss håller inte. Löfgren har fått en betydande förmån: rätten att anlägga väg på annans fastighet. Servitutet är en begränsad sakrätt som belastar Ekströms mark till Löfgrens fördel. Att hon bekostat vägen är inte en generös gest mot Ekström, det är priset för hennes egen tillgång till Sjögläntan 2:1. Utan servitutet hade hon inte kunnat nå sin fastighet med bil. Kostnaden var alltså en förutsättning för att hon skulle kunna utöva sin egen rättighet, inte en prestation till förmån för den tjänande fastighetens ägare. Att Ekström kör 25 meter och parkerar en bil på sin egen mark är inte något anmärkningsvärt. Löfgren kör själv bil på samma väg i kraft av just den rätt hon fått upplåten.

Denna insikt är strategiskt central. Den innebär att Ekström inte bör inleda en förhandling genom att erbjuda ekonomisk kompensation. Att göra det accepterar Löfgrens premiss och försvagar den egna positionen. I stället bör Ekström utgå från att hans rätt att använda sin mark är utgångspunkten, och att det är Löfgren som fått en förmån som hon bör vara tacksam för snarare än att utvidga.

Löfgrens exponering. Löfgrens förhandlingsposition är svagare än hon sannolikt inser. Hon har uppfört en grind utan rättslig grund på Ekströms fastighet. Hon riskerar att förlora genkärområdet och bli förpliktad att avlägsna grinden samt ersätta Ekströms rättegångskostnader. Hennes kärsmål vilar på en slutledning som saknar stöd i praxis. Kommunens planer på VA-anslutning innebär att exklusivitetsanspråket blir ohållbart även praktiskt inom en femårsperiod.

1.6.3 Förlikningsförslag – strategisk uppläggning

Förlikningsförslaget bör presenteras vid den muntliga förberedelsen eller efter att det interimistiska beslutet har meddelats, det vill säga i ett läge där Ekströms rättsliga position redan har fått en preliminär bekräftelse. Förslaget bör struktureras i tre nivåer, från det för Ekström mest fördelaktiga till det som innebär störst eftergift, för att ge förhandlingsutrymme.

(a) Utgångsbud. Grinden avlägsnas. Parterna konstaterar skriftligen att servitutet ger Löfgren rätt att anlägga, underhålla och förnya väg, men inte exklusiv nyttjanderätt. Ekström har som fastighetsägare rätt att färdas på och parkera vid sin fastighet. Löfgrens investering var en förutsättning för hennes egen servitutsutövning. Denna nivå motsvarar vad Ekström sannolikt skulle uppnå vid en dom men fördelen är att parterna kan gå med på att stå för sina egna rättegångskostnader.

(b) Mellanbud. Grinden behålls men båda parter ges nyckel. Parterna reglerar genom avtal att Ekström nyttjar de första 25 meterna av vägen för tillfart och parkering vid berghällen, och att nyttjandet inte får väsentligt försvåra Löfgrens servitutsutövning. Grinden motiveras i så fall av ett gemensamt intresse av att hindra obehöriga från att använda vägen. Ingen

kostnadsfördelning avseende den ursprungliga väganläggningen. Eventuell överenskommelse om delat ansvar för framtida underhåll av den del av vägen som båda nyttjar, det vill säga de första 25 meterna.

(c) Yttersta eftergift. Om det bedöms nödvändigt för att nå en uppgörelse kan Ekström som en gest av god vilja erbjuda ett begränsat bidrag till framtida underhållskostnader för den del av vägen han nyttjar. Ett sådant erbjudande bör presenteras som just det – en frivillig gest, inte ett erkännande av betalningsskyldighet. Det bör uttryckligen framgå att bidraget inte grundas på någon rättslig förpliktelse utan på Ekströms intresse av en varaktig och god grannsamja. Bidraget bör under inga omständigheter avse den ursprungliga anläggningskostnaden.

Oavsett vilken nivå som uppnås bör parterna överenskomma om att gemensamt ansöka om lantmäteriförrättning om eller när kommunens VA-anslutning blir aktuell, i syfte att bilda en gemensamhetsanläggning enligt anläggningslagen. Detta säkerställer att vägens funktion som gemensam infrastruktur regleras varaktigt och att kostnadsfördelning för framtida underhåll fastställs formellt. Med en gemensamhetsanläggning upphör den typ av gränstvist som föranlett processen att vara möjlig.

Set bör noteras att den mest effektiva tidpunkten att presentera förlikningsförslaget är efter att det interimistiska beslutet har meddelats. I det läget har Ekström faktisk tillgång till vägen och Löfgrens exklusivitetsanspråk har fått en preliminär avvisande bedömning. Löfgren står inför valet att fullfölja en process hon sannolikt förlorar, med åtföljande rättegångskostnadsansvar, eller att acceptera en reglering som i sak ger henne vad servitutet alltid har gett henne: rätten att använda vägen, men inte rätten att utesluta fastighetsägaren. I detta förhandlingsläge bör Löfgren vara mottaglig för en uppgörelse.

1.6.4 Om förlikning inte uppnås

Om Löfgren inte accepterar förlikning bör Ekström fullfölja processen med genkärörmålet. Rättsläget är gynnsamt. Det är svårt att se att en domstol, mot bakgrund av NJA 2018 s. 200 och den praxis som redovisats i avsnitt 1.3.1, skulle fastställa att Löfgren har exklusiv rätt till en väg som är belägen på Ekströms fastighet, när hans användning inte inkräktar på servitutsutövningen.

Vid en huvudförhandling bör bevisningen fokuseras på att Ekströms nyttjande av de första 25 meterna inte försvårar Löfgrens servitutsutövning (fotodokumentation, eventuell syn på platsen), att grinden saknar stöd i servitutsavtalet och utgör en otillåten åtgärd utanför servitutets ram (se avsnitt 1.4), samt att kommunen motsätter sig alternativ utfart (skriftligt yttrande från Ingela Nilsson). Prognosen för bifall till genkärörmålet bedöms som god.

2 UTKAST TILL SVAROMÅL

Till: Uddevalla tingsrätt

Mål nr [XX]

Svarande: Johan Ekström, [personnummer], [adress] **Ombud:** Advokat Karin Lundqvist, Advokatfirman Strand & Co, Packhusplatsen, Göteborg

Kärande: Birgitta Löfgren **Ombud:** Advokat Maria Hjelm

Saken: Fastställelse avseende rätt till väganläggning; genkärsmål avseende avlägsnande av spärranordning samt fastställelse av nyttjanderätt

2.1 Inställning till käromålet

Svaranden bestrider käromålet.

Svaranden vitsordar att det till förmån för Sjögläntan 2:1 gäller ett inskrivet vägservitut med rätt att anlägga, underhålla och förnya väg över Sjögläntan 2:2, samt att vägkroppen sakrättsligt utgör fastighetstillbehör till Sjögläntan 2:1 enligt 2 kap. 1 § st. 2 jordabalken.

Bestridandet avser slutledningen att tillbehörsstatus och servitutsrätt sammantaget ger käranden "bättre rätt" till vägen i den mening att svaranden är utesluten från att använda sin fastighet. Tillbehörsklassificeringen avgör den sakrättsliga tillhörigheten vid överlåtelse, utmätning och pantsättning. Den avgör inte parternas löpande befogenheter i servitutsförhållandet och den eliminerar inte svarandens äganderätt till marken. Kärandens anspråk på exklusivitet saknar stöd i såväl servitutsavtalet som i 14 kap. jordabalken och i Högsta domstolens praxis.

2.2 Genkärsmål

2.2.1 Yrkanden

1. Svaranden yrkar att käranden förpliktas att avlägsna den spärranordning bestående av metallstolpar, kätting och hänglås som käranden uppfört tvärs över vägen på svarandens fastighet Sjögläntan 2:2, alternativt att käranden förpliktas ge svaranden tillgång till grinden genom utlämnande av nyckel.
2. Svaranden yrkar att tingsrätten fastställer att det aktuella vägservitutet inte ger käranden exklusiv rätt till vägen och att svaranden som ägare av Sjögläntan 2:2 har rätt att färdas på och nyttja sin fastighet, inbegripet den del av vägen som är belägen på Sjögläntan 2:2, i den mån nyttjandet inte väsentligt försvårar kärandens utövning av vägservitutet.
3. Svaranden yrkar att tingsrätten interimistiskt, i avvaktan på slutlig dom, förordnar att käranden ska ge svaranden tillgång till grinden genom utlämnande av nyckel alternativt att grinden öppnas. Svaranden är beredd att ställa säkerhet enligt 15 kap. 6 § rättegångsbalken.
4. Svaranden yrkar ersättning för sina rättegångskostnader.

2.2.2 Grunder

5. Käranden har utan stöd i servitutsavtalet eller i lag uppfört en spärranordning på svarandens fastighet. Servitutsavtalet ger käranden rätt att anlägga, underhålla och förnya väg. En grind är inte en del av en väganläggning utan en fysisk spärr som hindrar framfart – vägens funktionella motsats. Uppförandet saknar rättslig grund och utgör en otillåten åtgärd på svarandens fastighet. Käranden är skyldig att avlägsna grinden eller ge svaranden tillgång till den. Åtgärden strider därtill mot skyldigheten att inte betinga den tjänande fastigheten mer än nödvändigt enligt 14 kap. 6 § jordabalken.
6. Servitutet är en begränsad sakrätt som ger käranden rätt att "i visst hänseende" nyttja den tjänande fastigheten (14 kap. 1 § st. 1 jordabalken). Servitutets räckvidd bestäms av avtalet. Servitutsavtalet ger käranden rätt att anlägga, underhålla och förnya väg. Det innehåller ingen bestämmelse som ger käranden exklusiv nyttjanderätt till vägen eller som utesluter den tjänande fastighetens ägare från att färdas på den.
7. För att svaranden ska vara förhindrad att använda vägen på sin fastighet krävs uttryckligt stöd i avtalet eller i lag. Sådant stöd saknas. Tvärtom förutsätter regleringen att den tjänande fastighetens ägare behåller sina befogenheter i den mån de inte kolliderar med servitutsutövningen (jfr 14 kap. 6 § jordabalken samt prop. 1970:20 del B 1 s. 612 ff.). Svarandens nyttjande – att färdas de första 25 meterna av vägen och parkera på en berghäll på sin fastighet – utgör ingen inskränkning av kärandens möjlighet att utöva servitutet.
8. Svaranden har sannolika skäl för sin rätt att nyttja vägen (se utveckling nedan). Grinden hindrar svaranden konkret från att nå sin fastighet med motorfordon. Tanums kommun har meddelat att alternativ utfart inte kan godtas av trafiksäkerhetsskäl. Det föreligger sabotagerisk i den mening att svarandens faktiska rätt försvåras väsentligt om grinden kvarstår under processen.

2.3 Sakomständigheter

9. Käranden äger fastigheten Sjögläntan 2:1 (härskande fastighet). Svaranden äger fastigheten Sjögläntan 2:2 (tjänande fastighet). Svaranden förvärvade Sjögläntan 2:2 genom arv efter sin fader Lennart Ekström för cirka ett år sedan.
10. Till förmån för Sjögläntan 2:1 gäller ett inskrivet vägservitut som belastar Sjögläntan 2:2. Servitutsavtalet, som träffades mellan käranden och Lennart Ekström, ger den härskande fastigheten "rätt att anlägga, underhålla och förnya väg" över den tjänande fastigheten.
11. Med stöd av servitutet anlade käranden en väg om totalt cirka 100 meter, varav cirka 60 meter sträcker sig över Sjögläntan 2:2 och resterande cirka 40 meter över kärandens egen fastighet. Käranden bekostade väganläggningen i sin helhet. Vägen anlades för cirka fem år sedan.
12. Svaranden har sedan han tillträdde fastigheten nyttjat de inledande cirka 25 meterna av vägen för att nå en naturlig berghäll på sin fastighet som han använder som parkeringsyta. Denna användning pågick utan invändning från käranden under

svarandens första tid som fastighetsägare.

13. Vägen utgör den enda ändamålsenliga bilvägen till svarandens fastighet. Det finns en äldre gångstig men den är inte farbar med motorfordon. Svaranden har undersökt möjligheten att anlägga en alternativ utfart. Tanums kommun har genom Ingela Nilsson, [befattning], meddelat att en separat utfart inte kan godtas av trafiksäkerhetsskäl. Kommunen planerar därtill en VA-anslutning längs den befintliga vägen inom fem år.
14. För cirka tre månader sedan installerade käranden en grind bestående av metallstolpar, kätting och hänglås tvärs över vägen på svarandens fastighet. Svaranden har inte tillgång till nyckel. Grinden hindrar svaranden helt från att nå berghällen och parkera med motorfordon. Käranden har därefter väckt talan om fastställelse av "bättre rätt" till vägen.

2.4 Utveckling av genkärömålets grunder

2.4.1 Servitutets begränsade räckvidd utesluter exklusivitet

15. Servitutet ger käranden rätt att "i visst hänseende" nyttja den tjänande fastigheten (14 kap. 1 § st. 1 jordabalken). Formuleringen markerar att servitutets räckvidd är begränsad till det specifika ändamål som framgår av upplåtelsen (prop. 1970:20 del B 2 s. 731). Det aktuella servitutsavtalet avser rätt att anlägga, underhålla och förnya väg. Avtalet innehåller varken en exklusivitetsklausul eller någon bestämmelse som utesluter den tjänande fastighetens ägare från att använda vägen.
16. Högsta domstolen har i NJA 2018 s. 200 prövat en situation med direkta paralleller till det aktuella fallet. Målet gällde ett vägservitut där den tjänande fastighetens ägare stängde av servitutsvägen med grindar tre gånger dagligen för ridskoleverksamhet. HD slog fast att en servitutsrätt kan innebära ett gemensamt nyttjande av vägen och att det vid sådant gemensamt nyttjande ofrånkomligen uppstår situationer av konkurrens mellan fastigheternas intressen. HD konstaterade uttryckligen att inte varje åtgärd som faktiskt utgör ett visst hinder också är ett intrång i servitutsrätten (p. 20). Vidare framhöll HD att åtgärder som verkar hindrande i viss utsträckning måste kunna godtas som förenliga med den härskande fastighetens servitut – exempelvis att vägen nyttjas även av den tjänande fastigheten (p. 17).
17. Praxis förutsätter alltså att servitutsvägen kan nyttjas av båda fastigheterna. Detsamma måste gälla i detta fall: servitutsavtalet ger käranden rätt att använda vägen, inte rätt att utesluta svaranden.

2.4.2 Tillbehörsklassificeringen saknar betydelse för exklusivetsfrågan

18. Vägkroppen utgör med all sannolikhet fastighetstillbehör till Sjögläntan 2:1 enligt 2 kap. 1 § st. 2 jordabalken. Tillbehörsklassificeringen besvarar emellertid frågan om vilken fastighet vägkroppen sakrättsligt hör till vid överlåtelse, utmätning och pantsättning. Den besvarar inte frågan om vilka befogenheter käranden har gentemot svaranden avseende vägens faktiska användning. Tillbehörsreglerna i 2 kap. jordabalken reglerar den sakrättsliga klassificeringen av egendom, inte parternas löpande befogenheter i servitutsförhållandet.

19. Kärandens talan bygger på slutledningen att tillbehörsstatus medför exklusiv nyttjanderätt. Denna slutledning saknar stöd. HD har i avgörandet "Guttviks brygga" (mål nr T 5127-23, dom den 6 november 2025) framhållit att en upplåtelse av servitutskaraktär inte innebär att äganderätten till utrymmet eller en däri befintlig anläggning ändras genom upplåtelsen. Principen är direkt överförbar: att vägkroppen sakrättsligt hör till kärandens fastighet innebär inte att svarandens befogenheter avseende den mark där vägen är belägen har inskränkts utöver vad servitutet specifikt medger.

2.4.3 Exklusivitetsanspråket betungar den tjänande fastigheten mer än nödvändigt

20. Om kärandens tolkning av servitutet godtas, att svaranden är helt utesluten från att använda vägen, innebär det att servitutet utövas på ett sätt som betungar den tjänande fastigheten väsentligt mer än vad som är nödvändigt för att tillgodose kärandens behov av tillfart (14 kap. 6 § jordabalken).
21. Kärandens behov är att kunna köra till och från sin fastighet. Detta behov tillgodoses fullt ut oavsett om svaranden också nyttjar de första 25 meterna av vägen. Att därutöver hävda exklusivitet och fysiskt stänga ute den tjänande fastighetens ägare från hans mark är en belastning som inte krävs för servitutsändamålet.
22. HD har i NJA 1996 s. 776 framhållit att ett servitut aldrig får innebära ett totalt ianspråktagande av den tjänande fastigheten, och att uttrycket "i visst hänseende" i 14 kap. 1 § jordabalken markerar denna begränsning (jfr prop. 1970:20 del B s. 731). I NJA 1983 s. 292 underkände HD en upplåtelse som i praktiken uteslöt den tjänande fastighetens ägare från att använda det aktuella markområdet. Kärandens anspråk på exklusiv nyttjanderätt till vägen, kombinerat med den fysiska spärranordningen, ligger funktionellt nära den typ av totalt ianspråktagande som HD underkänt i dessa avgöranden.

2.4.4 Grinden saknar stöd i servitutet och utgör en otillåten åtgärd

23. Servitutsavtalet ger käranden rätt att anlägga, underhålla och förnya väg. En spärranordning bestående av metallstolpar, kätting och hänglås är inte en väganläggning. Den har inget funktionellt samband med att anlägga, underhålla eller förnya en vag. Uppförandet av grinden saknar stöd i servitutet.
24. HD:s praxis avseende grindar på servitutsvägar bekräftar att grindar kan godtas under snäva förutsättningar, men att förutsättningarna inte är uppfyllda i detta fall. I NJA 1962 s. 704 godtog HD att den tjänande fastighetens ägare satte upp grindar med hänglås, men avgörande var att grindarna var det enda sättet att förhindra att vägen utnyttjades av obehöriga utöver vad servitutet medgav, och att den härskande fastighetens ägare fick tillgång till nycklar. I NJA 1974 s. 621 godtogs en haspad, olåst grind avsedd att motverka obehörig biltrafik, eftersom hindret medförde ringa men för den härskande fastigheten och tjänade ett legitimt syfte.
25. I det aktuella fallet har käranden uppfört en låst grind på den tjänande fastighetens mark. Grinden riktar sig inte mot obehöriga utan mot fastighetens ägare. Svaranden har inte tillgång till nyckel. Grinden hindrar svaranden permanent och fullständigt från att nå sin fastighet med motorfordon. De förutsättningar som motiverade att grindar

godtogs i NJA 1962 s. 704 och NJA 1974 s. 621 – legitimt syfte, ringa men, tillgång till nyckel – saknas samtliga.

2.4.5 Det interimistiska yrkandet

26. Svaranden har sannolika skäl för sin talan (se 2.4.1–2.4.4 ovan). Grinden medför att svaranden saknar möjlighet att nå sin fastighet med motorfordon. Tanums kommun har meddelat att alternativ utfart inte kan godtas av trafiksäkerhetsskäl. Svaranden är därmed hänvisad till den befintliga vägen som enda ändamålsenliga tillfart.
27. Om grinden kvarstår under processens gång försätts svaranden i en situation där hans faktiska möjlighet att nyttja sin fastighet väsentligt försvåras under obestämd tid. Det föreligger därmed sabotagerisk i den mening som avses i 15 kap. 3 § rättegångsbalken. Svaranden är beredd att ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas käranden om åtgärden visar sig obefogad (15 kap. 6 § rättegångsbalken).

2.5 Bevisning

Skriftlig bevisning

- (a) Servitutsavtal mellan Birgitta Löfgren och Lennart Ekström, till styrkande av servitutets innehåll och räckvidd.
- (b) Fastighetsregisterutdrag avseende Sjögläntan 2:1 och 2:2, till styrkande av inskrivna rättigheter och fastighetsförhållanden.
- (c) Skriftligt besked från Tanums kommun genom Ingela Nilsson, till styrkande av att alternativ utfart inte godtas av trafiksäkerhetsskäl samt att VA-anslutning planeras längs vägen.
- (d) Fotodokumentation av grinden, vägen och parkeringsytan på berghällen, till styrkande av grindens utformning, vägens sträckning och svarandens nyttjande.

Muntlig bevisning

- (e) Förhör under sanningsförsäkran med Johan Ekström, till styrkande av hans nyttjande av vägen, att nyttjandet inte försvårat kärandens servitutsutövning, att grinden hindrar hans tillfart samt omständigheterna kring grindens uppsättande.
- (f) Vittnesförhör med Ingela Nilsson, Tanums kommun, till styrkande av kommunens inställning till alternativ utfart och planerna på VA-anslutning.